

Маріупольський державний університет
Кафедра раціонального природокористування та охорони навколишнього
середовища

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НПП 2.18 ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА АУДИТ

освітньо-професійна програма «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»
спеціальність 101 – Екологія
факультет економіко-правовий

2020-2021 рік

Робоча програма «Екологічний менеджмент та аудит» для студентів ОПП «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»
Спеціальності 101 – Екологія

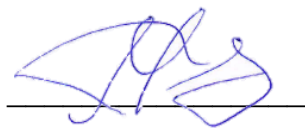
РОЗРОБНИКИ: Мітюшкіна Х.С., к.е.н., доцент, доцент кафедри раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища МДУ

Іванова В.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища МДУ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища

Протокол від «27» серпня 2020 року, № 1

Завідувач кафедри раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища

Г.О. Черніченко

© Мітюшкіна Х.С., 2020 рік

© Іванова В.В., 2020 рік

© МДУ, 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 10 Природничі науки	Вибіркова (навчальна дисципліна циклу загально-професійної підготовки)	
Модулів	Спеціальність 101 – Екологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4 -й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання реферативна доповідь		Семестр	
Загальна кількість годин - 180			8-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми здобуття освіти: аудиторних – 5 самостійної роботи студента - 9	Освітній рівень: бакалавр	24 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		36 год.	16 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		120 год.	158 год.
		Індивідуальні завдання:	
год.			
Вид контролю:			
екзамен			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми – 34/66;

для заочної форми – 13/87

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Екологічний менеджмент та аудит» в системі підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» у Маріупольському державному університеті є курсом з циклу професійно-практичної підготовки.

Мета курсу - дати майбутньому фахівцю - екологу на основі теорії управління, цілісну уяву про управління будь-якою галуззю народногосподарського комплексу як єдиною системою, з урахуванням особливостей організації процесу управління в екології, як на локальному, регіональному, державному, так і на міжнародному рівнях.

Завдання вивчити основні поняття і терміни екологічного управління; знати зміст і особливості організації управління в екологічній діяльності; передумови розвитку процесу екологічного управління; принципи побудови процедури управління; функції державного управління; служби охорони навколишнього природного середовища в Україні; особливості розробки екологічної політики організації; концепцію сталого розвитку суспільства, її сутність; інновації в галузі екологічного менеджменту та аудиту.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Навчальна дисципліна «Екологічний менеджмент та аудит» спрямована на опанування наступних компетентностей:

Інтегральної:

ІК: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов..

Загальних:

КЗ-2. Здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно важливої інформації з різних джерел.

КЗ-3. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію; працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства; спілкуватися рідною та іноземною мовами усно та письмово.

Предметних:

КП-2. Здатність вміти використовувати методи обробки екологічної інформації та проводити оцінку стану природних об'єктів.

КП-3. Здатність знати методи визначення джерел і шляхів надходження у навколишнє природне середовище шкідливих компонентів та здійснювати оцінку їх впливу на стан здоров'я людини та якість довкілля.

КП-6. Здатність оцінювати вплив на навколишнє середовище діяльності людства.

КП-7. Здатність використовувати спеціальні знання з математичного моделювання та прогнозування стану довкілля; розуміння принципів технологічних процесів виробництва, які мають негативний вплив на довкілля.

КП-8. Здатність визначати основні закономірності формування екологічної небезпеки й управління безпекою та визначати екологічний, економічний та соціальний ефект природоохоронних заходів.

КП-10. Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

КП-12. Здатність проводити аналіз, синтез, творче осмислення, оцінювання та систематизацію різноманітних інформаційних джерел для проведення досліджень у галузі екології та охорони довкілля.

Передумови для вивчення дисципліни: вивчення дисципліни базується на знаннях, отриманих під час засвоєння дисциплін «Загальна екологія та неоекологія», «Нормування антропогенного навантаження на природне середовище», «Безпека життєдіяльності», «Екологічний моніторинг», «Економіка природокористування».

Результати навчання. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

РН-3. Вибирати заходи та підбирати засоби обмеження надходження шкідливих речовин,

колективного та індивідуального захисту людей, дотримання санітарно-гігієнічних вимог на виробництві.

РН-5. Використовувати базові знання з основ економіки та права.

РН-8. Проводити спостереження за небезпечними природними процесами, візуалізувати отримані результати для оцінки стану окремих об'єктів довкілля.

РН-11. Оцінювати вплив господарської діяльності на навколишнє середовище на підставі обробки й аналізу нормативних документів проводити процедуру оцінки впливу на навколишнє середовище.

РН-12. Здійснювати розробку документації щодо охорони навколишнього середовища згідно своїх повноважень та службових обов'язків.

РН-13. Оцінити вплив техногенних, сільськогосподарських об'єктів на довкілля та на підставі отриманих результатів аналізу стану природних компонентів і техногенних об'єктів міського середовища надати рекомендації щодо оптимізації міського середовища. Розрахувати економічну ефективність природоохоронних заходів.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Основні поняття та визначення у системі екологічного менеджменту та аудиту.

Поняття екологічного менеджменту і аудиту їх мета та завдання. Основні терміни та визначення.

Тема 2. Механізми і основні інструменти реалізації екологічного менеджменту.

Сутність і функції екологічного аудиту. Екологічна експертиза. Сертифікація. Стандартизація. Екологічний маркетинг. Екологічний інжиніринг.

Тема 3. Правове та інформаційне забезпечення екологічного менеджменту.

Правове забезпечення екологічного менеджменту. Інформаційне забезпечення екологічного менеджменту. Механізм правової і економічної відповідальності суб'єктів екологічного менеджменту.

Тема 4. Концепція і стратегія сталого розвитку.

Сутність та індикатори сталого розвитку. Ознаки спільноти сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку. Екологічно орієнтована економіка. Еколого-економічні механізми управління підприємством і їх удосконалення. Розробка і становлення національної екологічної стратегії.

Тема 5. Інструменти екологічного менеджменту.

Загальна характеристика екологічних і економічних інструментів екологічного менеджменту. Стандартизація як нормативно-методична основа екологічного менеджменту. Екологічна сертифікація як інструмент екологічного менеджменту. Система сертифікації. Сертифікація системи екологічного менеджменту підприємства. Сутність, об'єкти і суб'єкти екологічного аудиту. Загальні принципи і типи екоаудиту. Принципи екологічного аудиту. Типи аудиту. Послідовність проведення екологічного аудиту підприємства. Права та обов'язки екоаудиторів. Екологічна експертиза як складова процедури оцінки впливу на навколишнє середовище. Форми та стадії проведення екологічної експертизи. Правове забезпечення екологічної експертизи.

Тема 6. Система державного екологічного менеджменту.

Мета, завдання і функції державного екологічного менеджменту. Органи загального державного управління в екологічних галузях. Організація проведення інспекторських перевірок за дотриманням природокористувачами вимог законодавства. Екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України. Взаємозв'язок стану навколишнього середовища і здоров'я населення. Управління якістю продуктів споживання. Контролювання рівня забруднення сировини і харчової продукції з метою зниження шкідливого впливу на здоров'я.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Основні поняття та визначення у системі екологічного менеджменту та аудиту.	30	4	6			20		1	3			26
Тема 2. Механізми і основні інструменти реалізації екологічного менеджменту.	30	4	6			20		2	2			26
Тема 3. Правове та інформаційне забезпечення екологічного менеджменту.	30	4	6			20		1	3			27
Тема 4. Концепція і стратегія сталого розвитку.	30	4	6			20		1	3			27
Тема 5. Інструменти екологічного менеджменту.	30	4	6			20		2	2			26
Тема 6. Система державного екологічного менеджменту.	30	4	6			20		1	3			26
Усього годин	180	24	36			120	180	8	16			158

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Основні поняття та визначення у системі екологічного менеджменту та аудиту.	6	3
2	Механізми і основні інструменти реалізації екологічного менеджменту. Екологічні ризики.	6	2
3	Правове та інформаційне забезпечення екологічного менеджменту.	6	3
4	Концепція і стратегія сталого розвитку	6	3
5	Інструменти екологічного менеджменту. Інновації екологічного менеджменту	6	2
6	Система державного екологічного менеджменту.	6	3
Разом		36	16

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента включає опрацювання матеріалу теми за базовими

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Механізми реалізації екологічного менеджменту.	4	7
2.	Основні інструменти реалізації екологічного менеджменту.	4	7
3.	Правове забезпечення екологічного менеджменту.	4	7
4.	Інформація та її види.	4	7
5.	Сутність сталого розвитку.	4	7
6.	Індикатори сталого розвитку.	5	7
7.	Ознаки спільноти сталого розвитку.	5	7
8.	Розроблення та становлення національної екологічної стратегії.	5	7
9.	Стандартизація і екологічна сертифікація, як інструмент екологічного менеджменту.	5	6
10.	Основні інструменти екологічного менеджменту.	5	6
11.	Екологічний аудит у системі екологічного менеджменту.	5	6
12.	Екологічна експертиза як інструмент оцінювання впливу антропогенної діяльності на довкілля.	5	6
13.	Організаційна структура державного менеджменту.	5	6
14.	Основні поняття державного екологічного менеджменту.	5	6
15.	Основні поняття державного екологічного аудиту.	5	6
16.	Органи загального державного управління в екологічних галузях	5	6
17.	Екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України..	5	6
18.	Контроль за дотриманням законодавства суб'єктами природокористування.	5	6
19.	Державний екологічний менеджмент у сфері охорони здоров'я населення.	5	6
20.	Напрямки розвитку екологічного менеджменту та екологічного маркетингу.	5	6
21.	Напрямки розвитку екологічного маркетингу.	5	6
22.	Маркування продукції як основний метод інформування про її екологічні властивості.	5	6
23.	Сутність ризиків.	5	6
24.	Класифікація ризиків.	5	6
25.	Оцінювання екологічних ризиків.	5	6
Разом		120	158

7. Методи навчання

Лекції, семінари, підготовка доповідей, рефератів, самостійна робота студентів.

Консультація викладача з питань підготовки до семінарських занять, виконання ІНДЗ за змістом тем.

Індивідуальна співбесіда за програмовим змістом дисципліни та перевірка завдань для самостійної роботи студента визначених у семінарських заняттях з метою підвищення рейтингу успішності студента.

8. Критерії оцінювання

Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів, балів:

- рівень знань, продемонстрований на аудиторних заняттях (2-3);
- активність під час обговорення питань, що винесені на заняття (2-3);
- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань (1-8);
- результати тестування;
- написання рефератів (max 15);
- участь у наукових, науково-практичних конференціях, олімпіадах (5);
- підготовка наукової доповіді (тез) на конференцію (10)
- наукової роботи на конкурс (max 15)

Методи контролю

Оцінювання усних та тестових відповідей на семінарських заняттях; модульна контрольна робота; перевірка та оцінювання самостійної роботи студента (доповіді, реферати, індивідуальні проекти). Навчальна програма розрахована на студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційними програмами підготовки бакалаврів.

Індивідуальні завдання

1. Становлення екологічного менеджменту.
2. Сутність екологічного менеджменту.
3. Принципи екологічного менеджменту.
4. Функції сучасного екологічного менеджменту.
5. Об'єкти екологічного менеджменту.
6. Методологічні основи екологічного менеджменту.
7. Загальна характеристика екологічних і економічних інструментів екологічного менеджменту.
8. Механізм екологічного менеджменту.
9. Сутність і функції екологічного аудиту.
10. Екологічна експертиза.
11. Екологічна сертифікація.
12. Екологічний маркетинг.
13. Екологічний інжиніринг.
14. Правове забезпечення екологічного менеджменту.
15. Інформаційне забезпечення екологічного менеджменту.
16. Механізми правової і економічної відповідальності суб'єктів екологічного менеджменту.
17. Сутність та індикатори сталого розвитку.
18. Індикатори сталого розвитку.
19. Ознаки спільноти сталого розвитку.
20. Конституція Землі як глобальний міжнародний-правовий документ.
21. Екологічно орієнтована економіка як необхідна складова сталого розвитку.
22. Економічні механізми забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

23. Економічні механізми природокористування.
24. Еколого-економічні механізми управління підприємством і їх удосконалення.
25. Фінансування природокористування і захист довкілля.
26. Розроблення і становлення національної екологічної стратегії.
27. Державна екологічна політика України.
28. Українська наукова школа ноосферогенезу і її зв'язок з концепцією сталого розвитку.
29. Стратегічні пріоритети сталого розвитку країни.
30. Поняття екологічного менеджменту, та його завдання.
31. Поняття екологічного аудиту, та його завдання.
32. Мета екологічного менеджменту і екологічного аудиту.
33. Концепції екологічного менеджменту.
34. Механізм екологічного менеджменту.
35. Принципи екологічного менеджменту.
36. Охарактеризуйте передумови виникнення екологічного менеджменту.
37. Стандартизація як нормативно - методична основа екологічного менеджменту.
38. Міжнародні стандарти в галузі екологічного менеджменту.
39. Стандарти ДСТУ 180 серії 9000. «Управління якістю» як методологічна основа екологічного менеджменту.
40. Систематизація інтегрованих систем менеджменту.
41. Екологічна сертифікація як інструмент екологічного менеджменту.
42. Становлення екологічної сертифікації.
43. Сертифікація системи екологічного менеджменту підприємства.
44. Міжнародні організації з сертифікації.
45. Екологічний аудит у системі екологічного менеджменту.
46. Суть, об'єкти і суб'єкти екологічного аудиту.
47. Загальні принципи і типи екоаудиту.
48. Мета, завдання і функції екологічного аудиту.
49. Організаційно - правові аспекти проведення екологічного аудиту.
50. Права та обов'язки екоаудиторів.
51. Сфера використання екоаудиту та екологічної сертифікації.
52. Екологічний аудит територій і господарських систем.
53. Екологічний аудит при експлуатації мінерально - сировинних ресурсів.

Написання самостійної (індивідуальної) наукової роботи з аналітичним оглядом наукових публікацій за визначеною тематикою.

Мета наукової роботи студента: напрацювання самостійних творчих навичок з підготовки письмової роботи, яка представляє собою загальний огляд (аналіз) наукових публікацій та розгорнуте і аргументоване викладення власного погляду студента, з можливістю критичного підходу до деяких наукових теоретичних підходів за визначеною темою наукового дослідження.

Вимоги до змісту самостійної (індивідуальної) наукової роботи:

- титульний лист роботи має єдину форму (Додаток А). Нумерація сторінок є крізною. Першою сторінкою вважається титульний лист, на ньому номер сторінки не ставиться.
- структура роботи складається з плану, вступу, основної частини, загальних висновків, списку використаних наукових та нормативних джерел;
- вступ має містити загальний аналіз актуальності проблематики теми дослідження;
- основний зміст роботи повинен містити детальний аналіз проблематики визначеної теми наукової роботи з оглядом наукових підходів та власних аргументованих ідей до вирішення проблеми, можливий аналіз нормативного матеріалу та матеріалів природоохоронної практики;
- загальні висновки по роботі – коротке викладення чітко сформульованих ідей і належно обґрунтованих пропозицій основної частини, які мають науково-практичне значення і є самостійним здобутком студента;
- посилання на використані джерела.

Оформлення роботи:

- загальний обсяг всієї роботи не має перевищувати 15 друкованих сторінок;
- поля: верхнє, нижнє – 2 см, зліва - 2,5 см, справа –1,5 см;
- шрифт - 14 Times New Roman, інтервал – 1,5;
- нумерація сторінок.

Титульний лист роботи має єдину форму (Додаток А). Нумерація сторінок є крізною. Першою сторінкою вважається титульний лист, на ньому номер сторінки не ставиться.

ДОДАТОК А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Маріупольський державний університет

Економіко-правовий факультет

Кафедра раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища

Реферат

з дисципліни «Екологічний менеджмент та аудит»

На тему «.....»

Виконав (ла)

студент (ка) _____ (П. І. Б)

_____ курсу навчання

денної форми навчання

спеціальність «Екологія, охорона навколишнього середовища

та збалансоване природокористування»

Перевірив:

Перелік питань до екзамену з дисципліни

«Екологічний менеджмент та аудит»

1. Становлення екологічного менеджменту.
2. Сутність екологічного менеджменту.
3. Принципи екологічного менеджменту.
4. Функції сучасного екологічного менеджменту.
5. Об'єкти екологічного менеджменту.
6. Методологічні основи екологічного менеджменту.
7. Загальна характеристика екологічних і економічних інструментів екологічного менеджменту.
8. Механізм екологічного менеджменту.
9. Сутність і функції екологічного аудиту.
10. Екологічна експертиза.
11. Екологічна сертифікація.
12. Екологічний маркетинг.
13. Екологічний інжиніринг.
14. Правове забезпечення екологічного менеджменту.
15. Інформаційне забезпечення екологічного менеджменту.
16. Механізми правової і економічної відповідальності суб'єктів екологічного менеджменту.

17. Сутність та індикатори сталого розвитку.
18. Індикатори сталого розвитку.
19. Ознаки спільноти сталого розвитку.
20. Конституція Землі як глобальний міжнародний-правовий документ.
21. Екологічно орієнтована економіка як необхідна складова сталого розвитку.
22. Економічні механізми забезпечення охорони навколишнього природного середовища.
23. Економічні механізми природокористування.
24. Еколого-економічні механізми управління підприємством і їх удосконалення.
25. Фінансування природокористування і захист довкілля.
26. Розроблення і становлення національної екологічної стратегії.
27. Державна екологічна політика України.
28. Українська наукова школа ноосферогенезу і її зв'язок з концепцією сталого розвитку.
29. Стратегічні пріоритети сталого розвитку країни.
30. Поняття екологічного менеджменту, та його завдання.
31. Поняття екологічного аудиту, та його завдання.
32. Мета екологічного менеджменту і екологічного аудиту.
33. Концепції екологічного менеджменту.
34. Механізм екологічного менеджменту.
35. Принципи екологічного менеджменту.
36. Охарактеризуйте передумови виникнення екологічного менеджменту.
37. Стандартизація як нормативно - методична основа екологічного менеджменту.
38. Міжнародні стандарти в галузі екологічного менеджменту.
39. Стандарти ДСТУ 180 серії 9000. «Управління якістю» як методологічна основа екологічного менеджменту.
40. Систематизація інтегрованих систем менеджменту.
41. Екологічна сертифікація як інструмент екологічного менеджменту.
42. Становлення екологічної сертифікації.
43. Сертифікація системи екологічного менеджменту підприємства.
44. Міжнародні організації з сертифікації.
45. Екологічний аудит у системі екологічного менеджменту.
46. Суть, об'єкти і суб'єкти екологічного аудиту.
47. Загальні принципи і типи екоаудиту.
48. Мета, завдання і функції екологічного аудиту.
49. Організаційно - правові аспекти проведення екологічного аудиту.
50. Права та обов'язки екоаудиторів.
51. Сфера використання екоаудиту та екологічної сертифікації.
52. Екологічний аудит територій і господарських систем.
53. Екологічний аудит при експлуатації мінерально - сировинних ресурсів.
54. Муніципальний екологічний аудит.
55. Екологічна експертиза як інструмент оцінювання впливу антропогенної діяльності на довкілля.
56. Організаційна структура державного менеджменту.
57. Діяльність Міністерства екології і природних ресурсів.
58. Контроль за дотриманням законодавства суб'єктами природокористування.
59. Неурядові і громадські екологічні організації.
60. Державний екологічний менеджмент у сфері охорони здоров'я населення.
61. Напрямки розвитку екологічного менеджменту.
62. Становлення і розвиток екологічного маркетингу.
63. Роль екологічного менеджменту в забезпеченні якості життя.
64. Сутність і класифікація екологічних ризиків.
65. Управління екологічними ризиками.
66. Оцінювання екологічних ризиків.

67. Становлення екологічного менеджменту.

68. Менеджмент у сфері виробництва екологічно безпечних продуктів харчування.

Маріуполь - р.

9. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- екзамен;
- тести;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль 1						Напис. реф. роб.	КР	Підсумко вий тест (залік)	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6				
10	10	10	10	10	10	15	10	15	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

1. Навчальні посібники.
2. Методичні матеріали для проведення занять.
3. Конспекти лекцій з дисципліни.
4. Нормативно-правові акти.

5. Роздавальний матеріали.
6. Тестові завдання.
7. Навчальний портал MOODLE.
8. Проектор.
9. Комп'ютери.
10. Інтерактивна дошка.

12. Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Веклич О.О. Економічний механізм екологічного регулювання в Україні. - К.: Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів, 2003. - 88 с.
2. Екологічний менеджмент: Навч. посіб. / За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлик. — К: Центр навчальної літератури, 2004. — 407 с.
3. Екологічне управління: Підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. — К.: Либідь, 2004. — 432 с.
4. Экологический менеджмент / Н. Пахомова, А. Зндерс, К. Рихтер. — СПб.: Питер, 2003. — 544 с. (серия «Учебник для вузов»),
5. Кожушко Л.Ф., Скрипчук П.М. Екологічний менеджмент. - К: Академія, 2007. - 430 с.
6. Мельник Л. Г. Основи стійкого розвитку: Навч. посіб. для післядипломної освіти. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. — 383 с.
7. Хом'як О.А. «Екологічний менеджмент і аудит підприємств аграрного сектору»: навчальний посібник для студентів екологічного факультету за кредитно-трансферною накопичувальною системою організації освітнього процесу / О.А. Хом'як, Н.Є. Гриневич, Н.М. Присяжнюк, Ю.В. Куновський, О.Р. Михальський. – Біла Церква, 2018. – 88 с.
8. Базилевич, Д. Вальтер, В. Хартманн, Купалова Г. та ін. Глосарій зеленого бізнесу: українсько-німецько-російсько-англійський. - К.: Знання, 2010. – 518 с.
9. Бобровський А.Л. Екологічний менеджмент: підручник / А.Л.Бобровський. – Суми: Унів. кн., 2009. – 586 с. 66.
10. Галушкіна Т.П. Екологічна сертифікація в системі державного екологічного управління / Т.П. Галушкіна, Є.Г. Гордійчук. – Х.: Бурун Книга, 2010. – 287 с.

Додаткові

11. Посібник з екологічного менеджменту і екологічного аудиту / Шевчук В. Я., Саталкін Ю. М., Навороцький В. М. та ін. — К: Символ — Т, 1997. — 221 с.
12. Шапоренко О. І. Екологічний менеджмент: Навч. посіб. / Дон ДУУ.Донецьк: НОРД комп'ютер, 2004. — 312 с.